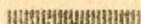


приніс мені написані його власною рукою ноти — „Зоря з місяцем“. Вгорі був надпис: „Моїй учениці...“

Я зберігла Лисенків автограф серед моїх улюблених зшитків, котрі завжди мала при собі. Та на початок війни, ідучи на фронт, побоялась я взяти ті ноти з собою, а лишила на схованку своєму батькові, що за тих часів уже був у приязних відносинах з славним Музикою, котрий відвідував нашу хату.

Біжать роки, як хвилі. Давно вже нема між живими моїго Любого Вчителя. Нема вже тата. Нема й тих нот. Лишилася тільки сама згадка. Яскрава й жива та свіжа, мов невянуча квітка. І так хочеться кинути з неї пелюсточки ароматні скромною офірою на далеку могилу Великого Маєстра. Най летять вони на Байкову Гору, як летіли з рук давніх Гелленів доробгим їхнім тіням в Елізіум, як плили з рук давніх українців до далеких „Рахманів“...



Джованні Паніні

Спомини та розважання про Леніна

(Оцінка більшовизму)

Славний сучасний італійський письменник видав в Парижі свій черговий останній твір роман п. з. „Гог“, в яким дає прекрасну і влучну характеристику багатьох сучасних літературних, філософічних, політичних і суспільних напрямків. Герой повісти, американський мільярдер Гог разом з автором блукає по світу і навчає розмову з визначними постатями сучасної Європи, в яких і виступають оцінки згаданих напрямів. Розділ того роману, що подає розмову Гога з Леніном, ласкаво переложив для нашого журналу і переслав о. В. М., Редemptрист.

Вганяв я майже цілий місяць, але вкінці вдалося мені діпняти свого. Прибув я до Росії виключно в тій цілі, щоби пізнати того чоловіка, та не хотів я відїзджати, розуміється, не побачивши його. На мою гадку він є з тих 3 чи 4 осіб живих, яких вартно послухати. І щоби дістатися до нього: коштувало воно мене чи не 20 тисяч доларів — дарунки жінкам комісарським, могоричі преріжні червоно-армейцям, жертви на сиротинці, тощо; але не жалую тієї розтрати. Чутка гомоніла тоді, що Володимир Іліч занедужав, перемучився, і приймав він лише своїх інтимних. Не мешкає він уже у Москві, але у сусідньому селі, у старій поміщицькій оселі. У п'ятницю вечором поборов я послідні труднощі; телефоном дістав я вістку, що мене очікують у неділю на прийняття.

Між іншим сказали Ленінові, що мої капітали можуть стати у добрій пригоді „Неп“-ові у його важких починах, і він згодився прийняти мене. — Привітала мене його дружина, тов-

стенька мовчалива особа. Вона змірила мене своїми очима як та сестра милосердя новоприбувшого хорого до шпиталю. Застав я Леніна на маленькій веранді. Сидів він за великим столом, вкритим широкими аркушами паперу. Я мав вражіння, що бачу перед собою нещасного засудженого на смерть, якому ще лишилося тих пару годин життя, а він їх переводить на якихось там нісенітницях і забавах. Голова його, всім добре відома, типу монгольського, здавалося, вирізана була зі старої головки сухого сира, але м'якого. Два зловіщі ряди зубів виблискували з-поміж обридливих уст. Череп його голови, широкий, лисий подобав на варварську урну, вирізану в чоловій кості якоїсь там потвори найденій в геологічних розкопках. А обидвоє його очі, гей того нічного птаха: хитрі, хижі, слідкуючі чигали за кров'ю залятими повіками. В руках держав срібний олівець та грався ним розсіяно: пізнати ще було, що ті руки були колись грубі, шорсткі, руки мужицькі, а тепер висохли. Ніколи не забуду тих ушей немов з кости слоневої, що виставали, неначе перед великим мовчанням хотіли б ще переняти послідний відгомін світу... Перші хвилини нашої стрічі були для мене радше неприємні. Ленін силкувався зваяжити, оцінити мене, але так ніби розсіяно, якби сповняв він якийсь там обов'язок, про який більше не треба буде журитися. І я перед тією змученою, зівялою маскою: я не мав більш відваги ставити йому ті питання, для котрих прийшов. Якось пробелькотів я, мимоходом комплімент за велике діло, якого доконав він у Росії. Тоді лице те завмерле вкрилося зморщками, неприємними гримасами і засміявся він саркастичним сміхом.

„Але ж, все було зроблене перед нами вже, скрикнув Ленін з такою ненадійною жвавистію, майже жорстокою! Чужинці і дураки думають, що ми тут створили щось нового. Це груба помилка засліплених буржуїв! Більшовики тільки одобрили та розширили режім, заведений царями, одинокий, що відповідає російському народові. Не вдалося правити 100-мільоновою художобою без кияки, без шпігунів, без тайної поліції, без терору, без стричка, без воєнних судів, каторги, торттури. Ми тільки змінили клясу, що опирала свою гегемонію на тій системі. Де колись було шістдесят тисяч шляхти, і може сорок тисяч грубих бюрократів — всего сто тисяч осіб — нас сьогодні майже два мільони пролетарів, комуністів. В тім є поступ, великий поступ: бо ж тепер упривілейованих є в десятеро більше, але проча величезна частина населення, дев'ятьдесят вісім відсотків в тій зміні майже нічого не зискала. Будьте навіть певні, що населення в тім зовсім зовсім нічого не зискало і того властиво нам треба, того я бажаю, що впрочім є зовсім неминуче. — І Ленін почав сміятися притишком, як той купець, що Вас обдурив і весело глядить на Ваші плечі, як відходите. — Алеж в такому разі пробурмотів я, і Маркс, і поступ, і проче?.. Ленін споглянув на мене зовсім здивовано: „Вам чужинцеві, впливовому чоловікові, я можу все сказати: ніхто і так Вам не повірить. Прига-

дайте лише собі, що сам Маркс нас навчив, що всі ті теорії мають лише чисто уроєну вартість, вартість орудника. Положення Росії та Європи було і є таке, що я тільки комуністичною ідеологією міг послужитися, щоби діпняти своєї ціли. В іншій краю, в іншій порі я інакше поступив би. Маркс був собі лиш бирдом буржуєм, перенятий англійськими статистиками, і тайний оборонець індустріалізму. Бракувало йому змислу варварського, і ось тому був він лиш третиною справжнього чоловіка. Це була голова пересякла пивом та гегеліянізмом, в яку приятель Енгельс втрискував деколи пару геніяльних думок. Російська революція приносить пророцтвам Маркса повне заперечення, не признання. Бож комунізм побідив якраз у краю, де майже не має буржуїв. „Люди, пане Гог, це боязливі дикуни, якими має правити, володіти також дикун без скрупулів, і я є такий. Проче — то лиш балаканина, література, філософія та музика для безглуздних. Але ж дикуни подібні до злочинців, тому й найвищим ідеалом кожного правительства є в той спосіб правити, щоби край подобав на вязницю. Стара „каторга“ царська — це посліднє слово політичної мудрости. Подумайте над тим, а побачите, що життя, яке найбільше надається здебільшого для людей: це життя покутника-злочинця. Такі люди несвобідні, але остаточно позбавлені всякого риску, всякої нудьги, на яку терплять люди відповідальні; вони в такім положенні, що майже не можуть більше коїти зла. Скоро тільки чоловік входить до вязниці, він мусить силою обставин провадити там життя невинне. Окрім того не має він там ні клопотів, ні журби, бо ж інші люди думають і правлять на його місці, він працює тілом своїм, а духом відпочиває. І він знає, що кожного дня, навіть якби не працював, навіть як би захорував, буде мати що зїсти, де виспатися, не маючи клопоту, якого дізнає чоловік свобідний, щоби роздобути собі що днини хліба, та ліжко що вечора. Моя мрія: це перетворити Росію у великанський будинок-каторгу. І не думайте, що я так з егоїзму говорю, ні.

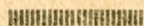
Ленін замовк відразу і почав оглядати рисунок, що мав перед собою; представляв він, здавалося мені, якусь палату, високу як вежа, подіравлену безчисленними круглими віконцями. Я відважився видобути одно з моїх питань: А селяни? — Я ненавиджу селянина — відповів Владімір. Ілїч, з такою жахливою гримасою, — я ненавиджу мужика зідеалізованого (ось тим западним розніжненим, яким був Тургенєв, і тою дикою звіриною, яким був той лицемір Толстий). Селяни представляють собою те все, що я не зношу, минувшину, вірування, ереси, манію релігійну, ручну роботу. Я їх терплю, ба навіть хвалю, але в дійсності ненавиджу їх. Я бажав би, щоби всі вони до одного поще-зали. Інженер-електрик вартує більше для мене, ніж сто тисяч мужиків.

Прийде час, сподіюся, що будемо жити поживою механічною приладженою у кількох хвилях по наших лябораторіях-робітнях: аж тоді вже зможемо знищити ту мужицьку породу, вона вже

не буде нам потрібна. Тоді або стануть вони робітниками по заводах, або поздыхають. Це ж сором для нас, гідний тільки передісторичних часів, жити ось так, як ми живемо, природою. „Вбийте добре собі в голову, що більшовизм представляє собою потрібну війну: війну наукових варварів проти зігнилої інтелігенції, війну сходу проти заходу, війну міста зі селом. А в тій війні не глядимо ми на вибір оружжя. Чоловік-осібняк — це щось такого, що треба конечно усунути. Це ж тільки видумка лінивих греків, і хмарно-мрійних німців. А хто спротивиться, того відітнеться як той болючий черак-пухлину. І не думайте, що я в тім жорстокий. Ні, ті розстріли, ті вішання, що відбуваються на мій приказ, мені остогидли. Я ненавиджу ті всі жертви тому особливо, що вони примушують мене їх вбивати. Але я не можу інакше поступати. Моїм бажанням, моя мрія це: бути начальним управителем поправного покутничого взірцевого, заведення тюрми спокійної, добре улаженої. Так як по всіх в'язницях, так і в моїй є й непокірні, неспокійні, люди, що гупо банують за перестарілою ідеологією, за вбиваючою мітологією. А тих всіх винищиться. Я не можу дозволити, щоби кілька тисяч хоровитих турбувало, наражало щастя майбутнє многих мільонів людей. Впрочім в тім є свого роду розкіш: почуватися паном життя і смерті. Відколи забили старого Бога — не знаю чи то у Франції, чи в Німеччині — то чоловік присвоїв собі деякі сатисфакції. Я, та як там захочете, я лиш на пів-божок місцевий, що розлягся між Азією а Европою, але я можу все таки дозволити собі на деякі свої примхи. Є деякі смаки, котрих тайна затратилася по упадку поганства. Одначе людські жертви мали щось доброго в собі: були вони символом глибоким високого навчання, були вони теж і спасенним-хосенним празником. А ту в нас замість гимнів, співів вірних, я чую, що підносяться до мене ляменти, реви в'язнів, і я ручу Вам, що не проміняв би ту симфонію за дев'ять симфоній Бетовена. Це пісня-вістун близького щастя-блаженства“.

І мені здавалося тоді, що сухе, струпішіле лице Леніна наперед подавалося, якби хотіло послухати тієї музики, мовчливої торжественної, що лиш його вражає. Але пані Крупская надійшла й напімнула мене, що її муж змучений, та що потребує він трохи спочинку. Я зараз вийшов. Розтратив я щось около 20 тисяч долярів, щоби побачити того чоловіка, і справді не маю вразіння, що я їх викинув через вікно.

Переклав *о. В. М. Редemptорист.*



Шановний Читачу! Щераз осьтут вдаряемо Твою совість важним запитом: Чи Ти вже надіслав з нагоди місяця преси передплату до Адмін. „Дзвонів“, цього одинокого Укр. Кат. Літ.-Наук. журналу?
